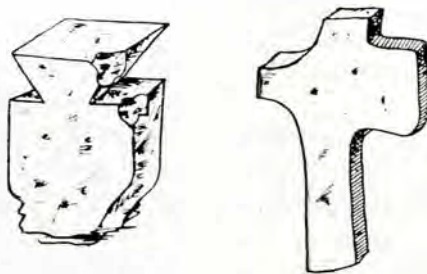

propune, domnilor colegi, să mergem la Constanța și, dacă va fi timp, și la Mangalia, pentru a face act de autoritate pe baza legii celei nouă, astfel ca însăși autoritățile

locale să se simtă mai mult decât în trecut obligate a ne referi și a conserva aceste prețioase resturi ale epocii clasice greco-romane.

ION KALINDERU.

5. Cruci găsite la Ecrené.

RAPORT DESPRE STAREA MONUMENTELOR DIN TURNUL-SEVERIN

Domnule Președinte,

Pe temeiul cinstei ce mi s'a făcut în Decembrie 1910 de a fi numit membru corespondent al Comisiunii Monumentelor Istorice, mă socotesc dator a vă pune în curent cu starea și nevoile monumentelor din Turnu-Severin și a vă ruga să hotărâți asupra propunerilor ce îndrănesc să fac, încredințat de necesitatea lor.

Insemnătatea rămășițelor istorice din cuprinsul acestui oraș nu se sfârșește cu rezultatul săpăturilor din 1896, cu turnul și cu piciorul podului rămase în picioare prin tăria lor, ci se vedește zilnic prin noi dovezi, întâmplător eșite la iveală în lucrările particularilor și ale comunei, dovezi cari în cea mai mare parte se sfărâmă ori se acoperă din nou, lipsind celor mai mulți înțelegerea însemnătății lor, iar celor ce sunt interesați la păstrarea lor niște măsuri eficace de prevedere și de apărare. Cu ocaziunea așezării tuburilor pentru alimentarea orașului cu apă, am putut observa continuitatea, tăria și marea întindere a construcțiilor orașului antic, acoperit de o bună parte a orașului actual, mai ales între linia văii fântanelor dela liceu și marginea răsăriteană a orașului. Acum s'au început lucrările de canalizare, cu săpături așa de largi și adânci, că cu oare-care măsuri de prevedere, s'ar putea determina nu numai întinderea vechiului oraș, dar și amănunte asupra construcțiilor din interior și s'ar putea salva material, obiecte și monumente, cari altfel sunt expuse înstrăinării sau distrugerii.

Aproape nu e lucrare întreprinsă în cuprinsul vechiului oraș, care să nu dea la iveală monumente și obiecte antice; dar respectul pentru ele nu se vedește decât dacă li se recunoaște o valoare actuală sau dacă prezintă o curiozitate excepțională. Așa, în curtea șantierului naval, săpându-se niște fundamente, s'a dat de o serie de morminte romane de cărămidă, boltite, cari după credința inginerului șef «nu prezentau nici o însemnătate». Caracteristic este că oasele scoase din ele s'au înaintat parchetului. S'a remarcat numai ca curiozitate existența într'un mormânt a unui schelet de șarpe încolăcit, care s'a pulverizat la atingere. Când am fost înștiințat, am căutat să salvez măcar un mormânt ce fusese spart numai la un capăt, dar, cu toată făgăduiala, mi s'a spus că nu s'a putut scoate și nici fotografia, cum cerusem.

Nu vă pot enumera toate cazurile cunoscute mie și mai puțin cele ce-și amintește fie-care cetățean severinean de ce a văzut la zidirea casei sale sau la alte lucrări. Amintesc numai că în timpul lucrării noului parc al orașului, întâmplător am găsit 2 cio-cane de piatră preistorice neperforate, vâr-fuite la un cap, iar la celalt netezite. Tot acolo am găsit un fragment de monument funerar, pe care arhitectul conducător îl credea «O încercare de joacă a unui pietrar fără lucru». Pe fragment se păstrează la un colț un păun, simbolul nemuririi, pasăre a Junonii apărătoare a căsătoriilor; în spațiul unui

fronton, săpat în mijlocul laturii superioare, e caduceul lui Mercur psihopompul, iar mai jos, într-o boltitură a fragmentului, la stânga liniei caduceului, urma unui cap. Se vede că a fost monumentul funerar a doi soți. Fragmentul a servit ca material de construcție. Il păstrez împreună cu tot ce s'a mai găsit, la muzeul ce am întocmit în clădirea liceului local la 3 Maiu 1912.

La turnul din grădina publică primăria a făcut noi șoseluțe, ziduri de piatră, din fericire necimentate și plantațiuni, cari dacă n'au adus vre-o deteriorare simțitoare cetății, îngreuiază în tot cazul lucrările de cercetare, cari sunt încredințat că vor da bogate rezultate. Numai cu prilejul utilizării pământului gras pentru flori depe platoul turnului, s'au găsit ghiulele de piatră de diferite mărimi, resturi de tunuri de aramă, săgeți, capete de lănci și alte obiecte; iar cu ocazia scobiturilor făcute pentru plantațiuni, observând că se indică ziduri de construcțiuni, pe cari domnul grădinar le lua drept «colibe de ciobani fără preț», spre a împiedica distrugerea lor, am pus să se curețe materialul doborât din interior, apărând tot ce era zidit și astfel s'a descoperit basilica descrisă în anexa acestui raport, împreună cu o inscripțiune dintre 199—200 d. H. în cinstea împăratului Caracalla. Domnul primar al comunei, Dr. C. Gruescu, care a arătat interes și m'a sprijinit în apărarea monumentelor din oraș, mi-a făgăduit că pe de o parte va lua măsuri să înceteze aci orice lucrare care ar fi dăunătoare cercetărilor ce vor trebui să se facă, iar pe de alta va da lucrătorii trebuincioși pentru degajarea basilicei descoperite de materialul din prejur. La această degajare voi veghea să nu se atingă vre-o parte a construcțiunii și să se păstreze tot materialul ce ar putea ajuta la o reconstituire exactă. cum am păstrat și pe cel din interior.

Și cu prilejul acestei descoperiri am constatat cu durere lipsa de pregătire a publicului nostru. Un domn avocat, fost deputat, cu un domn major și 2 soldați au scos cu pârgăhii inscripțiunea de mai sus, ale cărei ultime 2 rânduri erau zidite sub masa de piatră A.' arătată în plan. În chipul acesta bucăți de piatră din această masă au căzut. Motivul era «curiozitatea de epigrafist», care la un cunoscător ceva mai încercat se îndestula

și cu primele 7 rânduri ce se puteau citi și cari cuprindeau filiațiunea lui Caracalla începând cu tatăl său, L. Sept. Severus. și coborînd până la Nerva. Rândurile ascunse nu puteau cuprinde decât numele cunoscut al lui Caracalla și acela al comunității care-i ridică monumentul și care sub Septimiu Sever fiind ridicată la rangul de colonie, împrumută și numele acestui împărat.

După degajarea completă a basilicei, domnul inginer al comunei, Vulcănescu, se oferă să-i ridice planul pe care vi-l voi comunica împreună cu desenele și fotografiile de trebuință.

Am făcut această lungă expunere și spre a justifica stăruirea asupra necesității următoarelor măsuri, cari în esența lor au fost și altă-dată obiectul preocupărilor onoratei Comisiuni:

1. Obținerea din bugetul anului acesta al Ministerului cultelor și instrucțiunii, a sumei necesare pentru îngrădirea castelului de la piciorul podului, continuu expus ruinării și nesocotirii lui de către vecini și trecători curioși. Și zilele acestea custodele ruinelor mi-a adus un fragment de inscripțiune funerară scos de scormonitorii din zidul unei locuințe din castel. O îngrădire bună l-ar apăra de orice atingere și ar face posibilă întreținerea stării de curățenie. În starea actuală ne vine greu să vedem cum îl găsesc cetele de excursioniști, în bună parte străini, cari îl cutreeră cu aparate fotografice spre a-i prinde părăgînirea.

2. Întreprinderea unei campanii de cercetări, cari pe lângă întregirea celor făcute la castel în 1896, să se întindă și asupra cetății din grădina publică, unde stă ascuns un important material istoric.

3. Obținerea fondului necesar construirii unui local propriu pentru muzeul de aci. Ceeace am putut colecționa până acum păstrez în două camere ce am la dispoziție în localul liceului.

4. Luarea unor măsuri eficace pentru curățarea și păstrarea, pe cât e cu putință, a monumentelor și obiectelor ce vor eși la iveală cu ocazia săpăturilor începute pentru canalizare. Lucrarea se face acum pe o stradă cu teren virgin, dar în curând se va ajunge la regiunea în care stă îngropat mu-

nicipiul și colonia Drobetae. Este necesară o înțelegere cu comuna, care să se oblighe a da supraveghetorilor de lucrări și lucrătorilor instrucțiunile și ordinele necesare și anume: Să nu se distrugă orice construcțiuni s'ar întâmpina, mulțumindu-se cu scoaterea materialului căzut; zidurile cari traversează strada să se perforizeze atât numai, cât cere nevoia canalizării; să se cruțe și să se păstreze orice material de valoare arhitecturală, sculpturală, epigrafică, etc., încredințându-se muzeului local; să se înlesnească scoaterea de fotografii. Pentru aceasta va fi nevoie de o intervenire a domniei voastre pe lângă primăria locală.

Eu îmi iau angajamentul, cum mi-am exprimat dorința și față de d-nul inginer al comunei, să dau prealabile instrucțiuni conducătorilor de lucrări. Voiu urmări lucrările personal, pe cât timpul îmi permite, și cu elevii cursului superior de liceu, pe cari-i interesez la aceste descoperiri. Cu învoirea Ministerului, fără vre-o daună pentru învățământ, voiu putea lua dela curs zilnic câte 2 – 3 elevi buni, cari să-mi comunice observațiunile lor. Acestea sunt mijloacele de cari dispun eu, în afară de custodele ruinelor încredințat mie. Cred că ar da bune rezultate făgăduirea unor premii și gratificări supraveghetorilor de lucrări, pe măsura zelului ce voi constata personal după rezultate și despre care vă voiu raporta.

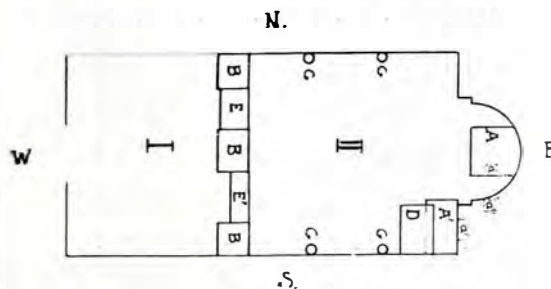
Pentru luarea de fotografii voi avea nevoie de un aparat foarte bun și ușor de mână, care vă rog să binevoiți a face să mi se procure de către onorata Comisiune, împreună cu materialul necesar și care va rămâne averea muzeului de aci. Folosirea fotografiilor de carieră este și mai costisitoare și de multe ori cu zăbavă păgubitoare.

Acestea sunt măsurile pe cari eu le cred necesare și asupra cărora vă rog să binevoiți a chibzui. Asupra punctului 4 voi fi mulțumit, dacă, pe lângă măsurile propuse de mine, se vor găsi și altele, cari să conducă la rezultate sigure. Măsurile luate în această privință ar fi bine de s'ar putea generaliza ca obligatorii pentru toate lucrările publice și particulare ce se vor face în T.-Severin.

Primiți, vă rog, domnule Președinte, încredințarea osebitei mele considerațiuni.

AL. BĂRCĂCILĂ
Profesor

Basilica găsită pe platoul cetăţuei din grădina publică din Turnu-Severin.

		1 m. 27 lung.
A. Masă de zid cu dimens.	. . . . .	{ 1 m. 16 lăţ. 1 m. — înălţ.
a. Firidă la suprafaţa cu dimens	.	{ 0 m. 30 lung. 0 m. 30 lăţ. 0 m. 30 înălţ.
a''	„ în interiorul zidului cu intrare îngustă.	
A' Masă de zid cu dimens.	. . . . .	{ 1 m. 27 lung. 0 m. 84 lăţ. 1 m — înălţ.
a' Firidă deasupra mesei A', cu dimens	. . . . .	{ 0 m 48 lung. 0 m. 26 lăţ. 0 m 54 înălţ.

D Inscripțiunea lui Caracalla, cu 2 rânduri zidite
sub A'.

C. 4 pilastri de ornamentare ciopliți în piatră.

B. 3 picioare de zid, separând spațiul I de spațiul II.

E, E' , Ziduri ridicate ulterior, spre a separa cu totul cele 2 spații, zidul E scund, putând fi depășit; E' înalt, păstrat la înălțimea stâlpilor, lucrare barbară la partea superioară, bolovani legați cu lut.

Dimensiunile, luate de mine, sumar, sunt:

Lungimea intregii clădiri, scăzând absida, 8 m. 75	
Lăţimea	. 5 m 50
Grosimea zidurilor	. 0 m. 88
Înălţimea actuală	. 1 m. 90

Materialul: straturi de piatră cioplită, despărțite între ele cu straturi de cărămidă. Cărămida desparte și vertical bucățile de piatră.

Observațiuni: În spațiul I se văd urmele unui incendiu, care a ars zidurile lăsând și mult cărbune.

Comunic acest plan provizoriu, în aşteptarea altuia, pe care-l va lucra d-nul inginer Vulcănescu, după degajarea basilicei de materialul dinprejur. Voiu comunica atunci şi desenul obiectelor ce s'au găsit.

*Inscripțiunea găsită pe platoul cetăței din
grădina publică din Turnu-Severin.*

IMP · CAES · L · SEPT · SEVERI PII
 PERT · AVG · ARAB · ADI · PARTH
 MAXIMI · F · DIV · M · ANTONINI
 PII GERM · SARM · NEP · DIVI
 ANTONINI PII PRONEP · DIVI
 HADR · ABNEP · DIVI TRAI-AN
 PART ET DIVI NERVAE ADNEP
 M · AVREL · ANTONINO · AVG ·
 R · P · COL · SEPT · DR ·

Imp(eratori) Caes(ari) L(ucii) Sept(imii) Severi Pii
 Pert(inaci) Aug(usti) Arab(ici) Adi(abenici) Parth(ici)
 Maximi F(ilio). Div(i) M(arci) Antonini

Pii Germ(anici) Sarm(atici) Nep(oti), Div(i)
 Antonini Pii Pronep(oti), Divi
 Hadr(iani) Abnep(oti), Divi Traiani
 Parth(ici) et Divi Nervae Adnep(oti),
 M(arco) Aurel(io) Antonino Aug(usto).
 R(es) P(ublica) Col(oniae) Sept(imiae) Drobetensium ¹⁾

Inscripțiunea e săpată pe piatră calcaroasă de dimensiunile 1^m.16/0^m.87/0^m.27. Înălțimea literelor scade, fără regularitate absolută, de la 0^m.045 până la 0^m.04.

O copie fotografică cu toate amănuntele s'a trimes Muzeului național de Antichități.

¹⁾ Datarea inscripțiunei am făcut-o după titulatura lui L. Sept. Sever, căruia îi lipsește aci titlul de «Britanicus» primit în 210, păstrând însă pe acela de «Parthicus Maximus» primit în 192.

MEMORIU ASUPRA LUCRĂRILOR EXECUTATE LA CETĂȚUIA (IAȘI) ÎN 1912

Continuarea construcției chiliilor nouă.

Materiale. — Piatra necesară ambelor clădiri s'a comandat din timpul iernei. Coloanele pridvoarelor și ciubucăria s'au făcut din piatră de Cernăuți. — Din aceeași localitate e și piatra roșcată a treptelor.

Părțile neciubucite sunt din piatră din județul Neamțu. Pentru zidurile brute s'au scos piatra din temeliiile unor chilii vechi.

Cărămida și olanele sunt din fabrica «Socola».

Chiliile nouă. — Anul acesta s'au făcut zidurile etajului; cele din afară, din piatră căptușită pe dinăuntru cu cărămidă; iar cele despărțitoare numai din cărămidă. Arcurile pridvorului — acoperit în voite de cloître — precum și cornișa zimțuită de sub strașină sunt în cărămidă aparentă.

Planșeul etajului s'a făcut din bolțișoare de cărămidă găurită pe grinzi de fier.

Pardoselile în chilii și în pridvor de cărămizi striate, iar în comodități de ciment.

Olanele învelitoarei pentru mai multă siguranță s'au așezat pe astereală plină și pe un strat de carton gudronat.

Tâmplăria s'a făcut, parte în stejar parte în brad. De stejar sunt ferestrele și ușile exterioare, stâlpii galeriei, cosoroaba de deasupra lor, precum și scândura dințată din capul căpriorilor. De brad e strașina și toată

tâmplăria interioară.

Cisterna latrinelor s'a construit afară din incinta mănăstirii, alătura de zidul împrejmuitor.

În toamnă, odată cu terminarea tencuielilor dinăuntru și văruierea lor, călugării s'au mutat în chilii.

Terenul din jurul construcției s'a nivelat cu pante pentru scurgerea apelor, pietruindu-se curtea îngustă dintre construcție și zidul împrejmuitor.

Cu acestea lucrările s'au oprit, rămânând pentru primăvară, tăierea taluzului de pământ ce ascunde vederea principală a chiliilor dinspre apus, când se vor face și micile lucrări de complectare ce au mai rămas.

Restaurarea palatului lui Duca-Vodă (Sala Gotică). — Pe zidurile vechi de piatră brută ale palatului, s'a adăos din cărămidă aparentă un rând de ocnițe și o cornișă de zimți, pe care se reazimă învelitoarea.

Construcția învelitoarei s'a făcut desfășcând parte cu parte învelitoarea cea veche și înlocuind-o treptat cu cea nouă, acoperindu-se întreaga clădire cu carton gudronat pe astereală plină, iar pe mai bine de jumătate din suprafață s'au pus și olane.

Din nou s'a mai făcut câte un foișor pentru scările de acces la ambele intrări ale palatului. Unul mai mare pe șapte coloane la intrarea principală și unul mai mic numai